

تاکنون وزارت فرهنگ و ارشاد بر این فیلم‌ها نظارت می‌کرده و اکنون سازمان صداوسیما مدعی است که بر اساس موازین قانونی نظارت بر نمایش خانگی در حوزه صلاحیت این سازمان است، نه وزارت فرهنگ و ارشاد.

از اصل (۴۴) و اصل (۱۷۵) قانون اساسی و نظریه تفسیری شورای نگهبان از این اصول، چنین برداشت می‌شود که صدور مجوز هرگونه محتوای صوتی و تصویری به صورت انحصاری در حوزه اختیارات و صلاحیت‌های سازمان صداوسیما است.

اصل (۴۴) قانون اساسی، چنین مقرر نموده است: «نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی با برنامه‌ریزی منظم و صحیح استوار است. بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بانکداری، بیمه، تأمین نیرو، سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی، رادیو و تلویزیون، پست و تلگراف و تلفن، هواپیمایی، کشتیرانی، راه و راه‌آهن و مانند این‌ها است که به‌صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است... مالکیت در این سه بخش تا جایی که با اصول دیگر این فصل مطابق باشد و از محدوده قوانین اسلام خارج نشود و موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور گردد و مایه زیان جامعه نشود مورد حمایت قانون جمهوری اسلامی است. تفصیل ضوابط و قلمرو و شرایط هر سه بخش را قانون معین می‌کند».

شورای نگهبان در نظریه تفسیری شماره ۷۹/۲۱/۹۷۹ مورخ ۱۳۷۹/۷/۱۰ بیان داشته است: «مطابق نص صریح اصل (۴۴) در نظام جمهوری اسلامی ایران رادیو و تلویزیون دولتی است و تأسیس و راه‌اندازی شبکه‌های خصوصی رادیویی و تلویزیونی به هر نحو، مغایر این اصل است. به این جهت انتشار و پخش برنامه‌های صوتی و تصویری از طریق سیستم‌های فنی قابل انتشار فراگیر (همانند ماهواره، فرستنده، فیبر نوری و غیره) برای مردم در قالب امواج رادیویی و کابلی غیر از سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران خلاف اصل مذکور است»؛ بنابراین شورای نگهبان به‌موجب نظریه تفسیری بیان شده، امکان ورود هر نهادی غیر از سازمان صداوسیما را در زمینه انتشار برنامه‌های صوتی و

تصویری با روش فوق غیرمجاز دانسته است؛ چه این نهاد همچون وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، منتسب به حاکمیت باشد و چه این نهاد غیر حاکمیتی و خصوصی باشد.

۹۹ قانون اساسی زیربنای سایر قوانین است؛ بنابراین قوانینی که وضع می‌شود، نباید در مغایرت با قانون اساسی باشد. مرجع تفسیر قانون اساسی که شورای نگهبان است، با استناد به اصل ۴۴ قانون اساسی، تصریح کرده که مرجع صالح برای انتشار و پخش برنامه‌های صوتی و تصویری از طریق سیستم‌های فنی قابل انتشار فراگیر، فقط سازمان صداوسیما است. بنابراین طبق اصل حاکمیت قانون، عملکرد وزارت ارشاد بر اعطای مجوز و نظارت بر نمایش خانگی تاکنون غیرقانونی بوده است. ۶۶

۱. استنادات قانونی وزارت ارشاد برای نظارت بر نمایش خانگی

بر اساس قانون اساسی و نظریه تفسیری شورای نگهبان، نظارت بر نمایش خانگی در حوزه صلاحیت‌ها و وظایف صداوسیما است، اما وزارت فرهنگ و ارشاد نیز متقابلاً برای اینکه خود را متولی قانونی این امر معرفی کند، به بند «۲» ماده (۲) قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی استناد می‌کند.

ماده (۲) قانون مذکور وظایف اساسی این وزارتخانه را در «۳۰ بند» تبیین نموده است. یکی از این وظایف که در «بند ۲» این ماده بیان شده، عبارت است از: «صدور اجازه تأسیس یا انحلال مراکز، مؤسسات و مجامع فرهنگی، مطبوعاتی، خبری، هنری، سینمایی، سمعی و بصری و مؤسسات انتشاراتی و تبلیغاتی در کشور و نظارت بر فعالیت‌های آن‌ها و همچنین ناشرین و کتاب‌فروشان در چارچوب ضوابط و مقررات مربوط».

با دقت در بند فوق به این نتیجه می‌رسیم که آنچه در این بند به‌عنوان یکی از وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد عنوان شده، فقط صدور مجوز تأسیس یا انحلال مراکز، مؤسسات و مجامع فرهنگی و... است که محصولات فرهنگی را منتشر می‌کند؛ بنابراین این بند قابل تطبیق با

نمایش خانگی نیست و نمی‌تواند مستند مناسبی برای وزارت فرهنگ و ارشاد باشد.

یکی دیگر از ادله وزارت فرهنگ و ارشاد این است که در ماده (۷) اساسنامه سازمان صداوسیما بیان نشده که نظارت بر فیلم‌های خانگی از وظایف این سازمان است. این ماده مقرر نموده: «تأسیس فرستنده و پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی در هر نقطه کشور در انحصار این سازمان بوده و چنانچه اشخاص حقیقی یا حقوقی اقدام به تأسیس یا بهره‌برداری از چنین رسانه‌هایی کنند از ادامه کار آنان جلوگیری به‌عمل آمده و تحت تعقیب قانونی قرار خواهند گرفت».

در ماده ۷ اساسنامه فقط «تأسیس فرستنده و پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی» به‌صورت انحصاری در حوزه صلاحیت‌ها و وظایف سازمان صداوسیما قرار گرفته است و فیلم خانگی از شمول این ماده خارج است. جای سؤال است که اگر نظارت بر نمایش خانگی در حوزه صلاحیت‌های صداوسیما بود، چرا در ماده فوق به آن اشاره نشده است؟

پاسخ آن است که در سال (۱۳۶۲) که این اساسنامه تصویب شد، فقط رادیو و تلویزیون برنامه‌های صوتی و تصویری را منتشر می‌کرده و این ماده بر اساس وضعیت حاکم بر آن زمان تنظیم شده است. با اینکه ماده مورد اشاره فقط به «تأسیس فرستنده و پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی» اشاره کرده است و درباره نمایش خانگی ساکت است، اما اثبات شیء نفی ماعدا نمی‌کند؛ بنابراین با مراجعه به قانون اساسی، به صلاحیت صداوسیما برای نظارت بر نمایش خانگی پی می‌بریم.

۲. لایحه اصلاح قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد

در چهارم شهریور ۱۳۹۹ تعدادی از نمایندگان مجلس طرحی را برای اصلاح بند (۲۹) ماده (۲) قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد (مصوب ۶۵/۱۲/۱۲) ارائه دادند. اصلاحیه بند (۲۹) بر این قرار است که تنظیم سیاست‌های کلی فرهنگی، هنری، سینمایی کشور و ارائه آن‌ها به مجلس شورای اسلامی جهت تصویب با رعایت اصل (۷۴) و (۱۷۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی